

СТРУЧНО МИСЛЕЊЕ

за вреднување на ракописите за учебник по наставниот предмет Македонски јазик и литература за II (втора) година гимназиско образование (шифри 013, 014 и 015)

Учебник со шифра 013

Во учебникот се забележливи редица фактографски грешки и недоследности во деловите „Историја на македонскиот јазик“, „Просветителство во Македонија“ и „Романтизмот и културната преродба во Македонија (средина на XIX век)“. Наведуваме неколку:

1. На стр. 11, како година на раѓањето на Јордан Хаџи Константинов-Џинот се наведува 1820, а на стр. 189 стои 1821. Бидејќи има различни податоци за неговото раѓање, правилно би било да стои 1820/21 г., иако други истражувачи наведуваат и други години.

2. Како година на издавање на „Таблица прваја“ се наведува 1840 (стр. 11), а потоа 1838 (стр. 189).

3. На стр. 257 се наведува дека Кузман Шапкарев стапил во брак со Елисавета, сестра на Димитар Миладинов. Всушност, се работи за најстарата ќерка на Д. Миладинов.

4. Наведени се погрешни години за раѓањето и за смртта на Ѓ. Пулевски. Имено, на стр. 12 и на стр. 276 се наведува 1817 г. како година на раѓањето. Во литературата се споменува 1817/18, но според најдобрите познавачи на Пулевски, Билјана Ристовска-Јосифовска и Блаже Ристовски, би требало да се земе 1822/23 г. За смртта е наведена 1895 (стр. 12), што е погрешно, а понатаму стои точната година, 1893 (стр. 276).

5. Иако се обработува и Крсте П. Мисирков, во Наставната програма за II година гимназиско образование оваа содржина не е предвидена.

6. За Младата македонска книжовна дружина и за списанието „Лоза“ се наведени скудни податоци, од кои учениците не можат сосема јасно да сфатат зошто се тие значајни за историјата на македонскиот јазик, но и за македонската културнонационална историја во целина. Воедно, не се споменува еден од најзначајните македонисти и претходници на Мисирков – Темко Попов.

7. Изделувањето на две насоки во македонската преродба: собирачка и литературно-уметничка е, во најмала рака, нејасно, зашто, на пример, Константин Миладинов е наведен само во собирачката, но не и во литературно-уметничката (а понатаму во текстот самите автори запишале дека тој е основоположник на македонската уметничка поезија).

8. Недоследна употреба на имињата: Ѓорѓи/Ѓорѓија (Пулевски), Димитар/Димитрија (Миладинов).

Во наставните содржини посветени на романтизмот делата на авторите се даваат вообичаено во превод, само за „Гарванот“ е даден и оригиналниот наслов на англиски јазик. Поголема недоследност има во предавањето на насловите кај балканските автори, особено кај претставниците на српскиот романтизам. Сет од насловите се

Република Северна Македонија
Република Македонија
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
— MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCES —
— Педагошка Служба - Shërbimi Pedagogjik —
Скопје - Shkup

Примено:	28 JUL 2026	1
Редно:		
Орг. Единица:	Број:	Прилог:
Nr. 10	456	Shitojce:
		Вредност:
		Vlere:

преведени, на пр. кај Ѓура Јакшиќ, кај други автори се дадени и со оригиналната графика, а кај трети се транскрибирани).

Општо земено, деловите посветени на фонетиката и фонологијата, на интерпункцијата и правописот и особено на морфологијата и морфосинтаксата содржат многу нејасни дефиниции, збунувачки и комплицирани објаснувања (на пр. во наставните единици за родот и за бројот на именките) и термилошки решенија (точка-запирка, двоточка, триточка, наместо: точка и запирка, две точки, три точки, како што е во *Правоиисои на македонскиој јазик*), несоодветни примери (така, како пример за употреба на вокативната форма како средство за карактеризирање на соговорникот е даден следниот: *Идиои невиден!*), но и редица непрецизности и грешки. Наведуваме дел од нив:

1. Кај присвојните заменски придавки се izdelува и категоријата лице, а дополнителна забуна кај учениците може да предизвика и објаснувањето дадено под табелата.

2. Во рамките на поделбата на дел од заменските придавки (количествените и квалитативните придавки) се наведуваат и: *каков шио, колкав шио*, потоа: *секолкав, николкав, неколкав* (последниве лексеми ги нема ниту во тритомниот *Речник на македонскиој јазик со српскохрватски шолкувања* ниту во шестомниот *Толковен речник на македонскиој јазик*, а во *Синтаксиса на македонскиој сџандарген јазик* од Лилјана Минова-Ѓуркова, авторката „ги смета за можни“, па затоа нивното вклучување во учебникот ќе биде збунувачко за учениците).

3. Во табелата каде што е дадена промена на глаголите по групи и раздели во минато определено свршено време, глаголот *издржи* е ставен во рамките на а-група, а-раздел. Збунувачки е и фактот што во а-група се izdelува а-раздел зашто според досегашната практика, вообичаено се истакнува дека а-групата нема раздели.

4. Забележливо е недоследно пишување: 1. л. едн./мн., покрај: 1 л. едн./мн.

5. Кај личните заменки и личноповратната замена се споменува и категоријата *йадеж* (наместо: остатоци од падежни форми, според досегашната практика), што може да биде тешко за разбирање, особено поради тоа што во текот на образовниот процес на учениците им се нагласува фактот дека во историскиот развој на македонскиот јазик дошло до губење на падежите.

Сериозен недостаток на учебникот е ненаведување на користената литература, со што, евентуално, би можеле да се оправдаат некои толкувања и термини што отстапуваат од досегашната македонска нормативна граматичка терминологија.

Во дизајнот на учебникот, исто така, можат да се забележат повеќе пропусти. Може да се каже дека приложените илустрации не се добро осмислени, нема појаснувања на фотографиите, не е вклучен ниту еден факсимил, барем од дела од македонската книжевност, се повторуваат еден ист тип илустрации/фотографии, на пример, најмалку на пет места се дадени цртежи/фотографии со перо (и мастилница), особено во делот „Литература, изразување и творење“, но и на корицата од учебникот.

Со оглед на забележаните пропусти во предложениот ракопис на учебникот, кои бараат сериозно разгледување и преработка на цели делови, сметаме дека тој не е соодветен за користење во наставата по предметот Македонски јазик и литература за втора година гимназиско образование и **не го препорачуваме за печатење.**

Предложениот ракопис содржи сериозни несогласувања со Наставната програма бидејќи е испуштено поглавјето „Романтизмот кај другите балкански народи“, а во рамките на подрачјето „Изразување и творење“ е испуштен делот за креативно пишување краток расказ.

Исто така, можат да се изделат и многу фактографски грешки, погрешни толкувања и недоследности. Меѓу другите, во делот посветен на историјата на македонскиот јазик и на романтизмот и преродбата во Македонија можат да се изделат следниве фактографски грешки:

1. Неточно е дека сите учебници на К. Шапкарев се напишани на бугарски јазик освен последниот.

2. Како членови на Младата македонска книжевна дружина се споменуваат македонски дејци кои никогаш не биле дел од неа, на пр., Ѓорче Петров, Крсте П. Мисирков (тој само афирмативно се искажува за нивната дејност во книгата *За македонцките работи*), Темко Попов (еден од основачите и најистакнатиот член на Македонскиот литературен кружок), а некои се дадени и на фотографиите.

3. Под фотографијата на која е претставена книгата „Стамболовштината во Македонија и нејзините претставници“ стои објаснувањето: *Сѝисаниеѿѿо „Лоза“*.

4. Кај Григор Прличев се погрешно наведени следниве години: годината на раѓањето (стои 1903 наместо 1893), годината кога ја добива наградата за поемата „Сердарот“ (стои 1960 наместо 1860), а покрај насловот „Автобиографија“ е наведена 1985 г. (Прличевата „Автобиографија“ настанала во периодот април 1884 – мај 1885 г., а објавена е постхумно во 1894 г.).

5. Нема поконкретна обработка на песните на Константин Миладинов и на поемата „Крвава кошуља“ од Р. Жинзифов.

Во поглавјето посветено на мофологијата се забележливи следниве пропусти:

1. Кај обичната множина на именките не е изделен женскиот род, туку неколкуте примери на именки од женски род се наведени во продолжение на делот во кој се објаснува образувањето на овој вид множина кај именките од машки род.

2. Кај избројаната множина не се појаснува дека е карактеристична, главно, за еднословните именки од машки род.

3. За членските наставки се наведува дека, во основа, се распределуваат според родот и бројот, а не според завршокот. Истиот превид се повторува и во делот на вежбите, односно даден е табеларен приказ на членските наставки според родот и бројот.

4. Иако кај класификацијата на глаголите се посочува дека кај глаголите од *a-група* во минатото определено свршено време основниот вокал *a* се јавува во сите лица и затоа нема потреба од понатамошно разделување, во наставната единица за минатото определено свршено време (аорист) се наведуваат примери за глаголи од *a-група*, *a-раздел*.

5. Нејасно е зошто како посебни временски форми (и под посебни наслови) се наведуваат минатото неопределено несвршено време (перфект) и минатото неопределено свршено време (перфект).

Во поглавјето за лексикологијата, се поместени, меѓу другите, насловите „Хомонимно значење“, „Паронимно значење“, што е сосема погрешно (нејасно е што се подразбира, на пример, под *паронимно значење*, треба само да се објасни кои зборови се хомоними, пароними и сл.).

Во однос на дизајнот на учебникот може да се забележи дека има премногу различни илустрации, цртежи, фотографии кои наместа доминираат, не е јасно како се поврзани со содржината што се обработува, во голем дел ја покриваат пагинацијата, поради што е тешко да се пребаруваат содржините. Исто така, корицата е пренатрупана, не упатува на тоа дека за работи за учебник по македонски јазик и може да се претпостави дека е креирана со користење на вештачка интелигенција.

Со оглед на наведените пропусти и слабости, сметаме дека не се работи за функционален учебник кој ги задоволува потребните критериуми и бара сериозно преработување и дополнување на цели поглавја. Поради тоа **не го препорачуваме за печатење**.

Учебник со шифра 015

Се работи за ракопис кој во сите сегменти ги задоволува потребните барања и критериуми за подготовка на учебник по македонски јазик за втора година гимназиско образование. Тој е целосно усогласен со Наставната програма, во него структурно и методолошки целосно и точно се презентирани и објаснети предвидените наставни содржини на јазик разбирлив и приспособен на возраста на учениците. Постои усогласеност помеѓу текстот и илустрациите, задачите се јасно формулирани и се во функција на утврдување на знаењата што треба да се усвојат. Учебникот е прегледен и овозможува и самостојно учење на учениците, ненаметливо ја поттикнува нивната љубопитност за самостојно истражување и проширување на знаењата. Доследната употреба на лингвистичката терминологија, едноставните, но прецизни објаснувања, разработката на делата и обработката на сите теми во целина им овозможува на учениците да ги надградат своите знаења од секоја односна област, да ги прошират и да ги продлабочат.

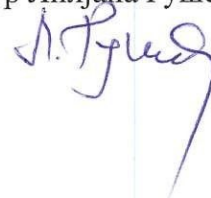
Во учебникот нотираме и неколку помали фактографски непрецизности, за кои сметаме дека треба да се коригираат (кај К. Шапкарев, годината на смртта треба да биде 1909, а неговите учебници се издаваат во периодот 1868 – 1874 г.; годината на смртта на Ѓ. Пулевски е 1893).

Со оглед на изнесените согледувања, сметаме дека се работи за ракопис кој се изделува според својот квалитет, па затоа **го препорачуваме за печатење**, секако, доколку се прифатат забелешките на кои укажуваме.

Со почит,

Скопје, 28.7.2026 г.

проф. д-р Лилјана Гушевска

Образец за индивидуално вреднување на учебникот

(го пополнува секој член на рецензентската комисија одделно и независно од другите членови)

Вреднување на приложениот учебник со шифра 013

по наставниот предмет Македонски јазик и литература

за 11 (втора) одд./год. од Гимназиско образование

Подрачје 1: УСОГЛАСЕНОСТ СО НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ		
стандард	индикатор	поени
1.1. Учебникот ги следи темите/подрачјата/модуларните единици предвидени со наставната програма.	1.1.1	1
	1.1.2	4
1.2. Учебникот ја следи наставната програма во поглед на застапеноста на предвидените цели/резултатите од учењето.	1.2.1	4
	1.2.2	4
1.3. Поимите предвидени со наставната програма се вклучени во учебникот.	1.3.1	4
Подрачје 2: ИЗБОР И ПРИКАЗ НА СОДРЖИНИТЕ		
стандард	индикатор	поени
2.1. Лекциите во учебникот се презентирани на начин кој олеснува да се увиди што е тоа што учениците треба да го научат, од аспект на цели/ очекувани резултати и наставни содржини.	2.1.1	2
	2.1.2	3
2.2. Во учебникот се презентирани точни, современи, научно засновани и релевантни сознанија.	2.2.1	1
	2.2.2	1
2.3. Примерите и илустрациите во учебникот се во функција на наставните содржини и се прилагодени на учениците.	2.3.1	2
	2.3.2	2
	2.3.3	2
2.4. Нивото на тежина на содржините во учебникот соодветствува на барањата на наставната програма и на нивото на когнитивниот развој на учениците.	2.4.1	3
	2.4.2	2
Доколку учебникот е релевантен:		
2.5. Учебникот не развива и поддржува стереотипни и предрасуди, туку промовира еднаквост и почитување на различности по сите основи.	2.5.1	4
	2.5.2	4
	2.5.3	4
	2.5.4	4
2.6. Содржините и активностите во учебникот го одразуваат	2.6.1	4

Примено: _____

Препорука: _____

Од: _____

Национална комисија за вреднување на учебниците и наставните материјали

Скопје - Силекс

Прилог: _____

Вредност: _____

Влере: _____

мултиетничниот состав на државата, промовираат почитување на сите етнички заедници во државата и ја поддржуваат меѓуетничката интеграција.	2.6.2	4
Подрачје 3: ПОВРЗАНОСТ СО УЧЕЊЕТО И ПОУЧУВАЊЕТО		
стандард	индикатор	поени
3.1. Учебникот е структуриран и организиран така да овозможува прегледност и го олеснува користењето.	3.1.1	3
	3.1.2	2
3.2. Учебникот е напишан така што им овозможува на учениците сами да учат од него.	3.2.1	2
	3.2.2	3
	3.2.3	3
	3.2.4	3
	3.2.5	2
	3.2.6	3
3.3. Учебникот ги поттикнува учениците со различни предзнаења да ги прошируваат и продлабочуваат знаењата од предметот.	3.3.1	3
	3.3.2	3
Подрачје 4: ЈАЗИК И СТИЛ		
стандард	индикатор	поени
4.1. Јазикот и стилот на кој е напишан учебникот го олеснува разбирањето на содржините.	4.1.1	2
	4.1.2	3
	4.1.3	2
4.2. Учебникот ги почитува јазичните и правописните норми на јазикот на кој е напишан.	4.2.1	1
Подрачје 3: ДИЗАЈН		
стандард	индикатор	поени
5.1. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржините на учебникот.	5.1.1	2
5.2. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржината на лекциите.	5.2.1	2
	5.2.2	1
	5.2.3	2
5.3. Надворешниот и внатрешниот изглед на учебникот задоволува естетски стандарди.	5.3.1	3
	5.3.2	1

Член на комисија:

Име и презиме:

Милјана Ручева

Потпис:

М. Ручева

Дата на потпишување:

28.7.2026г.

Образец за индивидуално вреднување на учебникот

(го пополнува секој член на рецензентската комисија одделно и независно од другите членови)

Вреднување на приложениот учебник со шифра 014

по наставниот предмет Македонски јазик и литература

за 11 (втора) одд./год. од гимназиско образование

Подрачје 1: УСОГЛАСЕНОСТ СО НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ		
стандард	индикатор	поени
1.1. Учебникот ги следи темите/подрачјата/модуларните единици предвидени со наставната програма.	1.1.1	1
	1.1.2	1
1.2. Учебникот ја следи наставната програма во поглед на застапеноста на предвидените цели/резултатите од учењето.	1.2.1	1
	1.2.2	4
1.3. Поимите предвидени со наставната програма се вклучени во учебникот.	1.3.1	1
Подрачје 2: ИЗБОР И ПРИКАЗ НА СОДРЖИНИТЕ		
стандард	индикатор	поени
2.1. Лекциите во учебникот се презентирани на начин кој олеснува да се увиди што е тоа што учениците треба да го научат, од аспект на цели/ очекувани резултати и наставни содржини.	2.1.1	3
	2.1.2	3
2.2. Во учебникот се презентирани точни, современи, научно засновани и релевантни сознанија.	2.2.1	2
	2.2.2	1
2.3. Примерите и илустрациите во учебникот се во функција на наставните содржини и се прилагодени на учениците.	2.3.1	1
	2.3.2	2
	2.3.3	2
2.4. Нивото на тежина на содржините во учебникот соодветствува на барањата на наставната програма и на нивото на когнитивниот развој на учениците.	2.4.1	2
	2.4.2	2
Доколку учебникот е релевантен:		
2.5. Учебникот не развива и поддржува стереотипи и предрасуди, туку промовира еднаквост и почитување на различности по сите основи.	2.5.1	4
	2.5.2	4
	2.5.3	4
	2.5.4	4
2.6. Содржините и активностите во учебникот го одразуваат	2.6.1	4

Примено: 28 JUL 2026

Република Северна Македонија

Република Македонија

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCES

Педагошка Служба - Shërbimi Pedagogjik

Служба - Shërbimi

Орг. Един. бр.: 26

Вредност: 456/23

мултиетничниот состав на државата, промовираат почитување на сите етнички заедници во државата и ја поддржуваат меѓуетничката интеграција.	2.6.2	4
Подрачје 3: ПОВРЗАНОСТ СО УЧЕЊЕТО И ПОУЧУВАЊЕТО		
стандард	индикатор	поени
3.1. Учебникот е структуриран и организиран така да овозможува прегледност и го олеснува користењето.	3.1.1	3
	3.1.2	3
3.2. Учебникот е напишан така што им овозможува на учениците сами да учат од него.	3.2.1	2
	3.2.2	3
	3.2.3	2
	3.2.4	3
	3.2.5	2
	3.2.6	3
3.3. Учебникот ги поттикнува учениците со различни предзнаења да ги прошируваат и продлабочуваат знаењата од предметот.	3.3.1	3
	3.3.2	3
Подрачје 4: ЈАЗИК И СТИЛ		
стандард	индикатор	поени
4.1. Јазикот и стилот на кој е напишан учебникот го олеснува разбирањето на содржините.	4.1.1	3
	4.1.2	2
	4.1.3	2
4.2. Учебникот ги почитува јазичните и правописните норми на јазикот на кој е напишан.	4.2.1	1
Подрачје 3: ДИЗАЈН		
стандард	индикатор	поени
5.1. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржините на учебникот.	5.1.1	3
5.2. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржината на лекциите.	5.2.1	1
	5.2.2	1
	5.2.3	2
5.3. Надворешниот и внатрешниот изглед на учебникот задоволува естетски стандарди.	5.3.1	3
	5.3.2	1

Член на комисија:

Име и презиме:

Милјана Ѓушевска

Потпис:

М. Ѓушевска

Дата на потпишување: 28.7.2026 г.

Образец за индивидуално вреднување на учебникот

(го пополнува секој член на рецензентската комисија одделно и независно од другите членови)

Вреднување на приложениот учебник со шифра 015

по наставниот предмет Македонски јазик и литература

за II (втор) одд./год. од Гимназиско образование

Подрачје 1: УСОГЛАСЕНОСТ СО НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ		
стандард	индикатор	поени
1.1. Учебникот ги следи темите/подрачјата/модуларните единици предвидени со наставната програма.	1.1.1	4
	1.1.2	4
1.2. Учебникот ја следи наставната програма во поглед на застапеноста на предвидените цели/резултатите од учењето.	1.2.1	4
	1.2.2	4
1.3. Поимите предвидени со наставната програма се вклучени во учебникот.	1.3.1	4
Подрачје 2: ИЗБОР И ПРИКАЗ НА СОДРЖИНИТЕ		
стандард	индикатор	поени
2.1. Лекциите во учебникот се презентирани на начин кој олеснува да се увиди што е тоа што учениците треба да го научат, од аспект на цели/ очекувани резултати и наставни содржини.	2.1.1	4
	2.1.2	4
2.2. Во учебникот се презентирани точни, современи, научно засновани и релевантни сознанија.	2.2.1	4
	2.2.2	3
2.3. Примерите и илустрациите во учебникот се во функција на наставните содржини и се прилагодени на учениците.	2.3.1	4
	2.3.2	4
	2.3.3	4
2.4. Нивото на тежина на содржините во учебникот соодветствува на барањата на наставната програма и на нивото на когнитивниот развој на учениците.	2.4.1	4
	2.4.2	4
Доколку учебникот е релевантен: Република Северна Македонија Republika e Maqedonise se Veriut МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCES Педагошка Комисија - Sherbimi Pedagogjik Скопје - Shkup		
2.5. Учебникот не развива и поддржува стереотипи и предрасуди, туку промовира еднаквост и почитување на различности по сите основи.	2.5.1	4
	2.5.2	4
	2.5.3	4
	2.5.4	4
2.6. Содржините и активностите во учебникот го одразуваат	2.6.1	4

Примено: 28 JUL 2026
 Пратила: _____
 Орг. Един. _____
 Место: _____
 Број: _____
 Шифра: _____
 Вредност: _____

мултиетничниот состав на државата, промовираат почитување на сите етнички заедници во државата и ја поддржуваат меѓуетничката интеграција.	2.6.2	4
Подрачје 3: ПОВРЗАНОСТ СО УЧЕЊЕТО И ПОУЧУВАЊЕТО		
стандард	индикатор	поени
3.1. Учебникот е структуриран и организиран така да овозможува прегледност и го олеснува користењето.	3.1.1	4
	3.1.2	4
3.2. Учебникот е напишан така што им овозможува на учениците сами да учат од него.	3.2.1	4
	3.2.2	4
	3.2.3	4
	3.2.4	4
	3.2.5	4
	3.2.6	4
3.3. Учебникот ги поттикнува учениците со различни предзнаења да ги прошируваат и продлабочуваат знаењата од предметот.	3.3.1	4
	3.3.2	4
Подрачје 4: ЈАЗИК И СТИЛ		
стандард	индикатор	поени
4.1. Јазикот и стилот на кој е напишан учебникот го олеснува разбирањето на содржините.	4.1.1	4
	4.1.2	4
	4.1.3	4
4.2. Учебникот ги почитува јазичните и правописните норми на јазикот на кој е напишан.	4.2.1	4
Подрачје 3: ДИЗАЈН		
стандард	индикатор	поени
5.1. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржините на учебникот.	5.1.1	4
5.2. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржината на лекциите.	5.2.1	4
	5.2.2	4
	5.2.3	4
5.3. Надворешниот и внатрешниот изглед на учебникот задоволува естетски стандарди.	5.3.1	4
	5.3.2	4

Член на комисија:

Име и презиме:

Милјана Ѓушевска

Потпис:

M. Guev

Дата на потпишување:

28.7.2026г.